

др *Нашаша* ПЕТРОВИЋ ТОМИЋ
доцент Правног факултета Универзитета у Београду

ПРАВО ОСИГУРАЊА

I На дневном реду у свету и код нас

1. Уочи уласка у ЕУ у Хрватској упозовају на нове ризике за осигуранике¹

Највећи изазови за индустрију осигурања у идућем раздобљу су заостравање конкуренције због раста броја осигураваача и уласка Хрватске у Европску унију, примена правила Солвентности II, повећање ризика који се покривају нижом премијом, као и спровођење пројекта финансијског описмењавања грађана, истакнуто је на округлом столу „Осигураваачи у 2012. – приоритети су ЕУ и финансијска писменост“ у Загребу.

Уласком Хрватске у ЕУ 1. априла 2013. Унији ће се отворити ново тржиште, а не нама, и тога требамо бити свесни, напомињу представници осигуравајућег сектора закључујући да су осигураваачи на историјској прекретници. На ризик либерализације упозорили су представници Управе *Uniq* осигурања, износећи податак да је 2010. чак 50 хиљада Немаца, који су путем интернета купили полисе обавезног осигурања од аутоодговорности, морало поновно купити исте полисе, јер је холандски осигураваач у међувремену упао у финансијске проблеме због политике ниских цена.

Дамир Зорић, председник Управе Еурохерц осигурања каже да се због односа снага домаћим осигураваачима неће отворити нова тржишта, али да се „наше тржиште мора припремити на додатно конкурентско оптерећење, о чему се недовољно или уопште не говори“.

¹ Доступно на адреси: www.osiguranje.hr.

У *Croatia* осигурању наводе да су словеначки осигуравачи успели да задрже највећи удео на тржишту и након доласка бројних осигуравача изван Словеније и више од три хиљаде посредника с тржишта ЕУ. У Мађарској се у много сегмената, укључујући и премије, догодило нарушавање.

Конкуренција на домаћем тржишту осигурања је снажна и најизраженија је у ценама, а недавно је на тржиште стигао и нови осигураватељ, *Wüstenrot* животно осигурање. Из *Uniqua* осигурања напомињу да је за стабилност тржишта нужно преселити конкуренцију с цена на иновативност и квалитету услуге.

Отварањем тржишта неће се догодити ништа спектакуларно, али мора се знати да неће сви осигуравачи који ће доћи бити добри. Осигураници морају знати да и сами сносе део ризика, због чега је изузетно важан степен финансијске писмености. У Хрватској је већ спроведено истраживање са циљем утврђивања колики је степен финансијске писмености, на загребачком Економском факултету о улагањима, задужености и поверењу у финансијске институције. Резултати су показали да је студентима за улагање најпривлачнија штедња у банкама (59%), затим стамбена штедња (54%) те инвестирање у едукацију (52%). То су три приоритета за која би се најчешће одлучили да имају новац. За животно осигурање одлучило би се 27%, за пензионе фондове 17%, а 12% за штедњу код куће. Током ове године Хрватска ће добити национални стратешки оквир финансијске писмености потрошача, а Министарство финансија ради на том програму.

2. Старачки домови као добра инвестиција

Немачка филијала *Swiss Life*-а до сада је инвестирала око 100 милиона евра у 14 старачких домова у тој земљи, затим се фокусира на неурбана подручја у близини већих градова. Највећи швајцарски осигуравач у области животних осигурања, планира да настави са куповином старачких домова у Немачкој, што је као исплативу инвестицију друштво препознало још 2004. године. Број старачких домова у Немачкој је порастао на 11.634 у 2009. години, у поређењу са 8.859 у 1999. години, стоји у статистичким извештајима Федералног министарства здравља.

„Очекујемо повратак инвестиција на улагања у старачке домове од око седам посто, што премашује просечни повратак других конзервативних улагања, укључујући високо оцењене државне обвезнице, као и стамбене и комерцијалне некретнине“, истакнуо је *Stephan Illsinger*, главни извршни директор. До 2030. се очекује изградња додатних 1.400

домова у Немачкој, пише *Bloomberg*. Немачка филијала доноси око 10 посто укупне премије *Swiss Life*-а и као таква представља треће по величини тржиште тог друштва – након Швајцарске и Француске.

3. Компанија Дунав осигурање спроводи едукацију о агроосигурању

Компанија Дунав осигурање у сарадњи са АГРОПРЕСОМ – удружењем новинара за пољопривреду, а уз подршку Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде реализује низ едукативних радионица под називом „Предузетнице у агробизнису“.

Централна тема ове радионице било је осигурање домаћинства и пољопривредних објеката, тако да су учесници могли да чују низ корисних информација у домену ове области осигурања од гостију и предавача, представника Компаније Дунав осигурање. Жељко Косовац је, у име Компаније Дунав осигурање, презентовао понуду у домену осигурање имовине пољопривредних газдинстава, као и део који се односи на осигурање чланова пољопривредног газдинства од незгоде. „Компанија Дунав осигурање настоји да успешно заштити имовину својих осигураника, њихова домаћинства, поља и животиње. У оквиру нашег пакета за село, нудимо и осигурање имовине пољопривредних газдинстава. Пакетом имовинских осигурања покривени су грађевински објекти, опрема, залихе пољопривредних материјала и готових производа, као и законска грађанска одговорност власника пољопривредног газдинства и чланова домаћинства“, објаснио је Жељко Косовац.

Ризици који су покривени овим осигурањем су пре свега: пожар, удар грома, експлозија, олуја, град, удар моторног возила или радне машине у осигурани грађевински објекат, пад летелице, излив воде, провална крађа и разбојништво и лом стакла. Приликом уговарања пакета имовинских осигурања могу се остварити значајни попусти, чак и до 25%. У оквиру овог пакета Компанија Дунав осигурање нуди и могућност осигурања чланова пољопривредног газдинства.

4. Atlas и Uniqa неживотно – осигуравачи с највећим растом у Црној Гори

Дванаест црногорских осигуравајућих друштава, с растом од 4,19 посто у 2011. године, забежило је укупну бруто премију од 64,792 милиона евра, стоји у извештају Агенције за надзор осигурања. Неживотна осигурања чине 86,02 посто у структури премије, а на животна осигурања отпада 13,98 посто.

Atlas Life, једино домаће осигуравајуће друштво у Црној Гори, у 2011. је остварио највећи раст у сегменту животних осигурања – 34,4 посто, а прати га *Delta Generali* животно осигурање с растом од 24,03 посто. Највећи раст у сегменту неживота остварило је *Uniqа* неживотно осигурање – 39,13 посто – а прате га *Delta Generali* осигурање са 22,04 посто и Сава Монтенегро са 6,74 постотним растом.

Упркос паду укупне премије у скупини неживотних осигурања од 6,04 посто, највећи удео и даље држи Ловћен осигурање са 52,75 посто, а прати га Сава Монтенегро са 18,55 посто, *Delta Generali* осигурање са 12,82 посто и *Uniqа* неживотно осигурање са 11,93 посто.

5. Ловћен ће осигурати усеве, стоку и пољопривредне објекте

Црногорски пољопривредници, чије су фарме протеклих година често биле погођене поплавама, олујним ветровима и градом имаће прилику да осигурају своје усеве, стоку и објекте под повољнијим условима. Министарство пољопривреде ће субвенционирати 50 посто премије код Ловћен осигурања, а уговор с овом осигуравајућом кућом требао би бити потписан на Сајму хране у Будви.

Ловћен осигурање ће понудити три врсте осигурања: осигурање усева и плодова, осигурање животиња и осигурање пољопривредних објеката. Обухваћено је и осигурање пластеника, који су посебно страдали током невремена у фебруару 2012.

II Из стране судске праксе²

1. Немачка – одговорност посредника због мањкаве документације о саветовању клијента³

Осигураник, каснији тужилац, самостални рестауратор намештаја, дао је у јулу 2007. године посреднику налог с циљем да његово постојеће здравствено осигурање измени и прибави ново с мањом премијом. Након једног разговора с осигураником посредник је писао осигуравачу и тражио да постојеће осигурање пребаци у јефтинују тарифу с молбом да приложи и све остале тарифе. Дошло је до склапања уговора у коме је досадашња месечна премија од 385 евра у новом уговору пала на 118 евра. Осигураник тврди да је тек у августу 2008. године сазнао да је његово досадашње здравствено осигурање раскинуто. Због лошег информисања, објашњења везаног за ризике уговарања јефтине премије, те саветовања, тврди, изгубио је право на дневну накнаду од 75 евра због болести, што за шест месеци боловања износи 14.000 евра.

² Доступно на адреси: www.osiguranje.hr.

³ OLG Saarbruecken, пресуда од 27.1.2010, бр. 5 U337/09–82.

Према суду, применом пар. 42ц ст. 1. Закона о уговору о осигурању (VVG), осигураник мора доказати да је посредник прекршио обавезу саветовања.

Посредник се може оборити доказавши документацијом да је обавио информисање, појашњење и саветовање клијента. О извршеном информисању, објашњењу и саветовању клијента посредник мора сачинити одговарајућу документацију, што је прописано пар. 62 VVG. Како у конкретном случају посредник није имао такву документацију (осим једне руком писане забележбе о разговору с клијентом у погледу склапања новог уговора), терет доказа да је извршио обавезу је на посреднику. Проблем није само теоретски, јер повреда обавезе документовања информисања и саветовања клијента, доводи до одговорности посредника за насталу штету.

2. За несавесно понашање адвоката – искључење из осигурања⁴

Адвокатско друштво уписано у адвокатски регистар у *Tarbes*, било је од стране суда осуђено на плаћање одштете свом клијенту који је тражио накнаду штете због грешке адвоката, који су пропустили да поднесу тужбу на време, због чега је наступила застарелост. У поступку је утврђено да је клијент на време предао адвокатима сву потребну документацију, да се неколико пута писмено обраћао адвокатској канцеларији, да је добио и одговор да је све „под контролом“ и да ће тужба бити поднесена на време.

Својим писмима адвокатска канцеларија је држала клијента у уверењу да је тужба поднесена. Но, како то није била истина и како је право клијента застарело, тужио је адвокатску канцеларију и добио накнаду штете због грешке у заступању. Адвокатска канцеларија је после тога тражила накнаду од осигуравача, код кога је имала осигурање од одговорности за штете настале професионалном грешком. Осигуравач се позвао на искључење сматрајући да је адвокатска канцеларија поступала несавесно, свесна последица. У спору који је уследио, суд је одбио захтев адвоката уз образложење да су поступали крајње непажљиво, нарочито имајући у виду да су добијали пожурнице од клијента, лажно одговарали да је тужба поднесена, из чега се може закључити да је потпуно свесно пропустио да поднесе тужбу на време. Такво понашање може се сматрати намером, а намера је искључена из осигуравајућег покрића.

4 Француски Касациони суд, 32. грађ.одељ, 1.7.2010.

3. Нема обавезе приватног здравственог осигуравача на плаћање трошкова алтернативног лечења рака⁵

Осигураник је тужио осигуравача код кога има приватно здравствено осигурање на исплату трошкова које је имао подвргавајући се алтернативном начину лечења рака простате. Позива се на пар. 4 ст. 6 Улова осигурања, који каже да осигуравач јамчи за трошкове лечења методом коју службена медицина (*Schulmedizin*) признаје као методу лечења, и то како за дијагностичко испитивање тако и за обраду болести, а која је у пракси показала обећавајуће резултате. Осигураник се подвргао лечењу утврђеног локализованог рака простате галванотерапијом.

Према суду, а на основу мишљења лекара-вештака, галванотерапија као алтернативна метода лечења рака простате, није призната од службене медицине, а нема ни доказа да би у пракси дала обећавајуће резултате. У конкретном случају рака простате осигураник је могао користити или оперативно одстрањење рака, што доводи до успешног лечења у 97% случајева, или методу зрачења, која такође доводи до излечења у 90% случајева (тачније, из доступних података пацијенти лечени тим признатим методама живели су након излечења 10 и више година). Дакле, лечења рака признатим медицинским методама даје осигураницима врло добре шансе за излечење.

4. Споразум о преносу права посредника на провизију – ништав је код послова који подлежу обавези чувања тајности података⁶

Осигуравач није дужан повериоцима посредника осигурања дати податке о клијентима. Тако је одлучио 8. Сенат немачког Врховног Савезног суда (BGH) 10. фебруара 2010. Наиме, један посредник осигурања специјализован за осигурање од последица несрећног случаја, уступио је своје право на провизију и припадајуће накнаде из склопљених уговора трећој особи. Тужилац тражи у тужби од осигуравача да му исплати провизију и припадајуће накнаде за године 2003. и 2004. Пре тога предмет је био на суђењу пред Земаљским и Вишим земаљским судом *Stuttgart*. Виши земаљски суд одбио је захтев тужиоца (повериоца посредника осигурања), али је допустио ревизију, јер је питање било од важности за више сличних случајева. 8. Сенат BGH пак, одлучујући по ревизији, заузео је становиште да је споразум о преносу хонорара и накнаде штете из послова који подлежу обавези уговорних страна-

5 Виши земаљски суд Koeln, одлука од 24.7.2009, бр. 20 U 55/09.

6 Немачки Врховни суд, пресуда VIIZR 53/09, 10. фебруар 2010.

ка на чување тајности – ништав. То начело вреди како за делатнике осигуравајућег друштва, тако и за самосталне посреднике осигурања.

III Речник и појмови осигурања

Осигурање на путовање

Према начину на који је одређено трајање уговора, сва транспортна осигурања деле се на осигурања на путовање и осигурања на време.⁷ Док је осигурање на путовање својствено осигурању робе, осигурање на време чешће је код других транспортних осигурања. Битан елемент уговора који се закључује на путовање је осигурано путовање, јер се овим модалитетом уговора о осигурању осигурана роба покрива за време превоза на одређеној релацији. Одређивање путовања у току кога је роба покривена осигурањем представља заправо *одређивање околности ризика*, тако да промена или одступање од осигураног путовања, у зависности од околности под којима се врши, може имати за последицу губитак покрића.

Осигурано путовање детерминишу три елемента: релација на којој се путовање одвија, пут којим превозно средство треба да се креће и време када се путовање врши. Када је реч о осигурању робе, *релација* се различито одређује у зависности од тога да ли се роба осигурава само за време превоза морем или је обухваћена осигурањем и за време превоза другим гранама превоза. Ако се роба осигурава само за време превоза морем, уговором се одређује само лука утовара и лука истовара робе. Исто важи и ако је уговорен речни или железнички превоз робе. Али, ако је уговорен комбиновани превоз робе, као и уколико се роба прекрцава, у полиси треба назначити и места у којима се врши прекрцај робе са једног превозног средства на друго. При том, постоји могућност да осигураник прецизно не дефинише место поласка и место опредељења, већ да осигурано путовање веже за шира географска подручја. *Пут* којим превозно средство треба да се креће ретко се одређује самим уговором. У одсуству таквог одређивања, сматра се да превозно средство треба да се креће путем који је уобичајен на осигураној релацији. Пракса је у погледу већине релација на којима се крећу бродови који превозе робу одредила пут који се сматра најдиректнијим, најсигурнијим и најекономичнијим. Будући да су и осигураник и осигуравач пословни људи претпоставља се да су са тим упознати и да је кретање брода уобичајеним путем део њиховог уговора, иако није изричито у њему садржано. Исто важи и у погледу *времена* када осигурано путовање треба спровести.

7 Према: Н. Петровић Томић, *Осигурање робе у међународном поморском превозу*, Правни факултет Универзитета у Београду, 2009, стр. 208.